

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2021-03-31 Nr. 4D-2020/1-1473
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2020-11-17 gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą, kuriame skundžiamasi dėl Marijampolės pataisos namų (toliau tekste ir citatose vadinama ir – Marijampolės PN) ir Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su prašymų ir skundų narinėjimu, užimtumo užtikrinimu, materialiniu buitiniu aprūpinimu, įdarbinimu, teisės mokytis užtikrinimu.

2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas), be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. parašė skundą Kalėjimų departamentui, skundas buvo gautas 2020-07-31. 2020-09-04 Pareiškėjas gavo pranešimą, kad jo skundo nagrinėjimo terminas pratęsiamas, tačiau atsakymo sulaukė tik 2020-11-11, atsakymas neišsamus, neatsakytą į visus klausimus;

2.2. visi Marijampolės PN nuteistieji, bausmę atliekantys iki gyvos galvos, 2020-03-26 gavo dokumento formą dėl įdarbinimo. Pareiškėjas užpildė dokumentą ir įteikė būrio viršininkui, tačiau vėliau sulaukė VĮ „Y“ atsakymo, kad Marijampolės PN netarpininkauja dėl jo įdarbinimo ir darbo jis negaus, nors dirbti norėtų;

2.3. Marijampolės PN administracija neleidžia jam mokytis ir įgyti profesiją, neleidžia dalyvauti įvairiose programose, kur būtų galima mokytis užsienio kabų, kompiuterinio raštingumo ir pan.;

2.4. užimtumo programos yra susijusios tik su religija ir knygų skaitymu, neorganizuojama įvairesnė veikla, nevyksta užsiėmimai už kameros ribų;

2.5. neužtikrinama teisė pasivaikščioti lauke 3 valandas;

2.6. įteikus prašymus ar skundus niekada neduodama pasirašyti žurnale, todėl sulaukia melagingų atsakymų, kad jis skundo arba prašymo visai nepateikė;

2.7. neaprūpina higienos priemonėmis, dušo patalpose esantys šampūno dozatoriai visada tušti, duoda tik rankų prausiklį, todėl negali tinkamai rūpintis asmens higiena;

2.8. anksčiau savaitgalį leisdavo vieną valandą pažaisti krepšinį su kitais nuteistaisiais, tačiau dabar jau leidžia žaisti tik 15 minučių ir tik vienam, o po žaidimo neleidžia nusiprausti duše;

2.9. kameroje Nr. 6 neveikia radijo taškas, administracija teikia klaidingą informaciją, kad jis veikia;

2.10. patalynė nekeičiama kas savaitę, todėl Pareiškėjas priverstas naudotis nešvaria patalyne;

2.11. 2019-03-22 buvo sudarytas individualus socialinės reabilitacijos planas, apie kurį Pareiškėjas sužinojo tik 2020-05-21, Pareiškėjas su planu nebuvo supažindintas, nedalyvavo jį sudarant ir niekur nepasirašinėjo, nors administracija teigia priešingai.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-12-03 raštu Nr. 4D-2020/1-1473/3D-3131 kreipėsi į Marijampolės PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Marijampolės PN 2020-12-10 raštu Nr. 9/07-14303 informavo pateikdami pagrindžiančių dokumentų kopijas:

4.1. „Atvykus X į Marijampolės pataisos namus 2019-03-22 d. jam buvo sudarytas naujas „Individualus nuteistojo socialinės reabilitacijos planas“ (nors jis jau turėjo būti sudarytas Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, tačiau tai nebuvo atlikta). Su minėtu planu nuteistasis buvo supažindintas jo sudarymo dieną asmeniškai, tačiau jis kategoriškai atsisakė jį pasirašyti.“

4.2. „Pareiškėjas buvo kreipęsis į administraciją dėl įdarbinimo 2020-07-07 d., Nr. 49/07-1484.“

Seimo kontrolieriui pateiktas 2020-07-14 atsakymas Nr. 20/07-960 (kopija), kuriame nurodyta, kad atsižvelgiant į tai, jog Pareiškėjas bausmę atlieka kalėjimo režimo sąlygomis, nėra galimybės jį įdarbinti.

4.3. „Pareiškėjas kreipėsi į administraciją dėl galimybės mokintis ir įgyti profesiją, dėl leidimo mokintis užsienio kalbos ir lankyti kompiuterinio raštingumo kursus 2020-06-09 d., Nr. 49/07-1284.“

Seimo kontrolieriui pateiktas Pareiškėjo 2020-06-09 prašymas, kuriuo Pareiškėjas prašė leisti mokytis profesijos, lankyti kokius nors kursus neprašė. Marijampolės PN administracija Pareiškėjui parengė 2020-07-09 atsakymą Nr. 20/07-891, kuriame nurodyta, kad pataisos namų kameroje bausmę atliekantys nuteistieji nemokomi profesinio rengimo, nes jie negali laisvai patys nueiti į pamokas.

4.4. Marijampolės pataisos namuose esantys nuteistieji iki gyvos galvos pagal sudarytą grafiką turi galimybę lankyti: susitikimus su vienuolėmis, biblioterapiją, dvasinio ugdymo programą „Aušra“, programą „Aplankyk kalinį“, „Mandalų terapiją“, „Relaksaciją“, Bendravimo įgūdžių lavinimo programą, individualius užsiėmimus-konsultacijas su psichologu, „Dailės studijos“ programą. Pareiškėjas atsisako lankyti visas minimas programas išskyrus „Dailės studijos“ užsiėmimus“.

Seimo kontrolieriui pateiktas išvedimo į užimtumo patalpas grafikas, kuriame yra įrašas, kad Pareiškėjas „Dailės studijos“ užsiėmimuose dalyvauja tris kartus per savaitę.

4.5. „Pareiškėjas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Bausmių vykdymo kodekso 83 str. 1 d., 84 str., ir 85 str. 1 d., 4 p., išvedamas pasivaikščioti dvi valandas per dieną.“

Seimo kontrolieriui pateiktas pasivaikščiavimo gryname lauke grafikas, kuriame įrašyta, kad Pareiškėjas į lauką vedamas kiekvieną dieną nuo 9.30 val. iki 10.30 val. ir nuo 19 val. iki 20 val.

4.6. „Pareiškėjui sudaroma galimybė sportuoti, pažaišti krepšinį pagal patvirtintą Marijampolės pataisos namų direktoriaus grafiką.“

Seimo kontrolieriui pateiktas užimtumo krepšinio aikštelėje grafikas, kuriame įrašyta, kad Pareiškėjo kameros nuteistieji į krepšinio aikštelę vedami šeštadieniais nuo 15 val. iki 15.45 val. ir sekmadieniais nuo 14 val. iki 14.45 val.

4.7. „Pareiškėjas aprūpinamas visomis jam priklausomomis higienos priemonėmis kiekvieną mėnesį. Dušo patalpose įrengtuose dozatoriuose pastoviai papildomas skystas muilas ir šampūnas. Papildomai prie higienos pareiškėjas gauna šampūno asmeniškai. Maudosi pareiškėjas tik pagal numatytą grafiką.“

Seimo kontrolieriui pateiktas Marijampolės PN 2020-07-14 atsakymas Nr. 20/07-958, kuriame nurodoma, kad Pareiškėjui į kamerą duodama skysto muilo, tinkamo visam kūnui. Dušuose

šampūno dozatoriai nepildomi, kadangi nuteistieji sistemingai juos gadina ir išleidžia visą šampūną, nepalikdami kitiems. Todėl, siekiant užtikrinti pastovų jo turėjimą, dalinama asmeniškai. Seimo kontrolieriui pateiktas prašimosi duše grafikas, kuriame įrašyta, kad Pareiškėjas vedamas praustis į dušą antradieniais.

4.8. „Pareiškėjo kameroje Nr. 6 yra išduotas radijo imtuvas.“

Seimo kontrolieriui pateiktos kameros nuotraukos, kuriose užfiksuotas ant stalo padėtas radijo imtuvas.

4.9. „Patalynė skalbiama vieną kartą savaitėje. Patalynę iš kamerų rytais surenka nuteistasis dirbantis būrio tvarkinio etate ir nuveža į patalynės namų skalbyklą, o vakare parveža ir išdalina atgal į kameras. Dėl neskalbiamos patalynės nusiskundimų administracija gavo tik vieną kartą, kadangi buvo sugedusi skalbimo mašina. Daugiau nusiskundimų nebuvo gauta.“

4.10. „Nuteistieji turi pasirašyti prašymų / skundų registracijos žurnaluose kai užregistruojamas jų skundas ar prašymas. Visi pareiškėjo skundai / prašymai buvo užregistruoti ir išsiųsti adresatams.“ Seimo kontrolieriui pateikti Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų apskaitos žurnalo atitinkami puslapiai, kuriuose matyti, kad kai kurie nuteistieji pasirašė žurnale prie įteiktų siuntimui skundų ir prašymų, tačiau prie Pareiškėjo siuntimui įteiktų dokumentų parašų niekur nėra. Parašų taip pat nėra ir Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų apskaitos žurnale (skirtame įstaigos direktoriui).

4.11. „Norime atkreipti dėmesį dėl pareiškėjo, jog jis sąmoningai pats atsisakęs beveik visų užimtumo priemonių, bendrauti su psichologais atsisakė, sutikimo atlikti jam pakartotinio elgesio rizikos vertinimą „OASys“ taip pat atsisakė. Į sporto užsiėmimus neina, dažnai neišeina ir į pasivaikščiojimus gryname ore be jokios priežasties. Matant jo elgesį daroma prielaida, jog pats nuteistasis keistis nerodo jokio noro, o tik piktybiškai reikalauja iš kitų dėmesio savo adresu. Visi norintys nuteistieji iki gyvos galvos gauna pilnai socialinės reabilitacijos programų priemones ir užimtumą.“

5. Seimo kontrolierius 2020-12-03 raštu Nr. 4D-2020/1-1473/3D-3131 kreipėsi į Kalėjimų departamentą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Kalėjimų departamentas 2020-12-15 raštu Nr. 1S-3200 informavo:

5.1. „Kalėjimų departamente laikotarpiu nuo 2020-06-01 iki Jūsų pirmiau minėto rašto Kalėjimų departamente gavimo dienos gauti šeši X kreipimaisi:

- 2020-07-31 prašymas-skundas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-08-07 Nr. 2G-3250). Į pirmiau minėtą prašymą-skundą atsakyta Kalėjimų departamento 2020-11-04 raštu Nr. 2S-3944.

- 2020-09-23 skundas-prašymas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-10-08 Nr. 2G-4117). Į pirmiau minėtą prašymą-skundą atsakyta Kalėjimų departamento 2020-11-11 raštu Nr. 2S-4043.

- 2020-10-05 prašymas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-10-14 Nr. 2G-4200). Į pirmiau minėtą prašymą atsakyta Kalėjimų departamento 2020-10-20 raštu Nr. 2S-3761.

- 2020-10-12 skundas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-10-16 Nr. 2G-4221). Į pirmiau minėtą skundą atsakyta Kalėjimų departamento 2020-10-22 raštu Nr. 2S-3795.

- 2020-10-26 skundas-prašymas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-11-05 Nr. 2G-4486). Į pirmiau minėtą skundą-prašymą atsakyta Kalėjimų departamento 2020-11-11 raštu Nr. 2S-4040.

- 2020-11-09 prašymas-pasiūlymas (Kalėjimų departamente užregistruotas 2020-11-18 Nr. 2G-4687). Prašymo-pasiūlymo administracinė procedūra yra vykdoma.“

5.2. Kalėjimų departamento 2020-11-04 atsakyme Nr. 2S-3944, kuriuo atsakoma į Pareiškėjo 2020-08-07 gautą skundą, nurodoma:

5.2.1. „Dėl Jūsų netenkinančių Marijampolės PN administracijos sprendimų dėl galimybės įsidarbinti, mokytis profesijos nesudarymo, galimo užimtumo neorganizavimo, netinkamo skundų prašymų registravimo nustatyta, jog 2020-07-07 kreipėtės su prašymu Nr. 49/07-1484 dėl galimybės

būti įdarbintam valstybės įmonėje „Y“ staliumi ar atlikti statybos / remonto darbus. Jums buvo atsakyta Marijampolės PN administracijos 2020-07-14 raštu Nr. 20/07-960 ir paaiškinta, dėl kokių priežasčių šiuo metu nėra galimybės Jūsų įdarbinti. Atkreiptinas dėmesys, kad Jūsų noras dirbti yra pagirtinas, tačiau tenka apgailestauti, kad dėl darbo vietų stokos įstaiga neturi galimybių įdarbinti visų nuteistųjų atsižvelgdama į jų pageidavimus“;

5.2.2. „2020-07-07 kreipėtės su skundu Nr. 49/07-1491 dėl netinkamų kalinimo sąlygų, tame tarpe nesudaromos galimybės mokytis profesijos. Jums buvo atsakyta Marijampolės PN administracijos 2020-07-21 raštu Nr. 20/07-1065. Pakartotinai atkreipiame Jūsų dėmesį, kad BVK 148 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę, 4 dalyje – nuteistųjų profesinio mokymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas), patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016-01-14 nutarimu Nr. 30, reguliuoja nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes, profesinio mokymo organizavimą ir profesinio mokymo įstaigų veiklą tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų (toliau – valstybės įmonė). Pažymėtina, kad laisvės atėmimo vietų įstaigos yra specifinės institucijos, kurių veikla yra griežtai reglamentuota teisės aktais ir turi būti vykdoma ta apimtimi, kuria nustatyta“;

5.2.3. „Dėl dušo patalpų įrengimo pažymime, kad vadovaujantis laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. balandžio 20 d. įsakymu Nr. 1R-132 „Dėl teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymo Nr. 1R-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – Materialinio buitinio aprūpinimo norma), 10 punkto nuostatomis, „Suimtųjų (nuteistųjų) dušo patalpose įrengiami kūno ir plaukų prausiklio dozatoriai, kurie pildomi pagal poreikį.“ Kalėjimų departamento nuomone, Marijampolės PN administracija nepažeidžia teisės aktų reikalavimų, užtikrinant nuteistųjų aprūpinimą prausimosi priemonėmis. Dėl prausiklio dozatorių dušo patalpose informuojame, jog dušuose yra įrengti skysto prausiklio dozatoriai, kurie pildomi pagal poreikį, tačiau dažnai pasitaiko atveju, kai patys nuteistieji laužo ar kitaip juos gadina. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad nuteistiesiems (suimtiesiems) einant praustis į dušą, higienos priemonės galima pasiimti savo asmenines, kurias yra sudaryta galimybė įsigyti įstaigos teritorijoje veikiančioje parduotuvėje“;

5.2.4. „Dėl galimybės sportuoti lauke pažymėtina, kad reikalavimus nuteistųjų pasivaikščiojimo kiemelių įrengimui numato Pataisos įstaigų įrengimo ir eksploatavimo taisyklės, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2011 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V-82 (toliau – PĮIET). PĮIET numato, kad „Pasivaikščiojimo kiemas – specialiai įrengta teritorija nuteistiesiems pasivaikščioti ir mankštintis gryname ore“. Vadovaujantis Bausmių vykdymo kodekso 85 str. 1 d. 4 p., Pareiškėjui suteikiama teisė kiekvieną dieną pasivaikščioti gryname ore 1,5 val. Pasivaikščiojimo metu Pareiškėjas turi galimybę mankštintis. Pažymėtina, kad teisės aktai nenumato ir neįpareigoja pataisos įstaigos įrengti nuteistiesiems sporto sales ar aikšteles bei aprūpinti jas sportiniu inventoriu. Šiuo atveju manytina, kad pataisos įstaiga pagal savo finansines galimybes, esamą infrastruktūrą, patalpų išsidėstymą savo iniciatyva sprendžia dėl galimybės įrengti atitinkamas patalpas ar erdves, kuriose nuteistieji galėtų užsiimti sportu. 2020-07-09 raštu Nr. 20/07-908 Marijampolės PN administracija išsamiai ir pagrįstai atsakė Pareiškėjui nurodydama teisės aktus, kuriais vadovaujamosi veikloje, bei paaiškino, jog šiuo metu galimybės sportuoti lauke nėra, tačiau ateityje situacija gali pasikeisti“;

5.2.5. „Dėl galimybės nusiprausti duše po sporto ar mankštos, pažymėtina, kad nuteistieji visuomet vedami praustis pagal sudarytą dušų naudojimo grafiką. Skirti tam daugiau laiko nėra galimybės, kadangi dušais naudojasi ne tik nuteistieji nuteisti iki gyvos galvos, bet ir atliekantys bausmę kamerų tipo patalpose. Pažymime, kad Marijampolės PN administracija sudarydama sąlygas ir nuteistiesiems ne rečiau kaip kartą per savaitę nusiprausti duše, galiojančių Lietuvos Respublikos

įstatymų ir poįstatyminių teisės aktų nuostatų nepažeidžia: Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymo Nr. V-908 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ 44 punkto, numatančio, kad „Laisvės atėmimo vietose, policijos areštinėse laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše“;

5.2.6. „Dėl radijo taško pažymime, kad, vadovaujantis PIJET 13.10 ir 16.11 papunkčiais, gyvenamuosiuose kambariuose ir kameroose turi būti įrengiamas radijo taškas ir prižiūrėtojo iškvietimo sistema. Kaip informavo Marijampolės PN administracija, visose gyvenamosiose patalpose yra įrengti radijo taškai, tačiau dažnai pasitaiko atveju, kai patys nuteistieji gadina ar kitaip niokoja valstybės turtą. Bet kokių atveju, pastebėjus ar gavus pranešimą, Marijampolės PN administracija šalina pažeidimus, taiso ar keičia radijo taškus“;

5.2.7. „Dėl neskaltos patalynės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymo Nr. V-908 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ (toliau – HN 134:2015) 43 punktu, ne rečiau kaip kartą per savaitę suimtieji ir nuteistieji gauna išskalbą patalynę ir apatinius drabužius. Valdiška patalynė, asmeninė patalynė, asmeniniai apatiniai drabužiai skalbiami nemokamai ne rečiau kaip kartą per savaitę. Drabužiai skalbimui iš nuteistųjų (suimtųjų) yra surenkami ir skalbiami pagal įstaigos direktoriaus nustatytą grafiką. Marijampolės PN administracija atsakydama 2020-07-21 raštu Nr. 20/07-1065 pripažino, jog dėl techninių gedimų (skalbimo mašinos) negalėjo Jums suteikti skalbimo paslaugos pagal grafiką, tačiau patikino, kad techniniai gedimai yra pašalinti ir skalbimo paslaugos yra suteikiamos visiems nuteistiesiems (suimtiesiems). Marijampolės PN administracijai, įvykus techniniams gedimams ar kitiems nenumatytiems atvejams susijusiems su skalbimo ar kitų panašių paslaugų suteikimu, siūlytina ieškoti alternatyvų. Šiuo konkrečiu atveju, rekomenduotina vadovautis Materialinio buitinio aprūpinimo normoje numatyta pastaba: „Suimtiesiems (nuteistiesiems) išduodamas tik vienas patalynės komplektas, o kitas išduodamas tada, kai patalynė atiduodama skalbti“, atkreipiant dėmesį į materialinį buitinių aprūpinimą reglamentuojančius teisės aktus“;

5.2.8. „Skunde nurodote, jog esate žeminamas, kankinamas, Marijampolės PN nėra organizuojamas joks laisvalaikio užimtumas, socialinė rehabilitacija pagal sudarytą planą. Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad socialinė nuteisto asmens rehabilitacija yra vykdoma pagal kiekvienam nuteistajam sudarytą individualų socialinės rehabilitacijos planą. Toks planas yra parengtas ir Jums 2019-03-22 Nr. 26/1, su kuriuo susipažinote ir tai patvirtinote savo parašu. Jūs turite teisę ir galimybę su Resocializacijos skyriaus specialistu aptarti suplanuotas pataisos priemones, įtraukti naujas, tačiau tam reikalinga Jūsų motyvacija ir iniciatyva. Dalyvavimas socialinės rehabilitacijos priemonėse yra grindžiamas savanoriškumo principu, taigi socialinės rehabilitacijos procesas yra ne poveikio, bet sąveikos reikalas ir neįmanomas be paties nuteistojo pastangų. Tai reiškia, kad asmeninę socialinės rehabilitacijos priemonių poreikį ir galimybes pirmiausia Jūs turite aptarti su Resocializacijos skyriaus specialistu, ir tik po to, jei individualizuotos priemonės nebus taikomos – apskūsti pareigūnus neveikimu teisės aktų nustatyta tvarka. Abstraktūs teiginiai dėl, neva, nevykdomo socialinės rehabilitacijos proceso Marijampolės PN nėra pagrįsti“;

5.2.9. „Savo skunde Jūs išdėstote daugiau argumentų, tačiau, Kalėjų departamento nuomone, jie laikytini pertekliniais, todėl detaliau nedėstyti ir neanalizuojami. Be to, paminėtina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) ir LVAT praktikoje ne kartą pažymėta, jog nagrinėjant skundą pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną argumentą (žr., pvz., EŽTT 1994-04-19 sprendimą *Van de Hurk prieš Olandiją*; 1997-12-19 sprendimas *Helle prieš Suomiją*; 1999-01-21 sprendimas byloje Nr. 30544/96 *Garcia Ruiz prieš Ispaniją* ir kt.; LVAT administracinė byla Nr. A261-3555/2011, administracinė byla Nr. P444196/2008, administracinė byla Nr. P756-151/2009 ir kt.).“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

8 straipsnis. Bausmių vykdymo individualizavimo ir visuomenės dalyvavimo nuteistųjų pataisos procese principas – „1. Atskirų bausmių vykdymo tvarką ir sąlygas reglamentuojančiuose šio Kodekso skyriuose numatytos pataisos priemonės nuteistiesiems taikomos atsižvelgiant į jų asmenybę bei elgesį bausmės atlikimo metu, taip pat į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą ir pobūdį. 2. Nuteistųjų pataisos procese gali dalyvauti nevyriausybinės organizacijos, religinės bendruomenės ir bendrijos, jų nariai bei kiti fiziniai ir juridiniai asmenys“;

125 straipsnis. Nuteistųjų įtraukimas į darbą – „1. Kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis privalo dirbti, jeigu jam darbą siūlo pataisos įstaigos administracija. Pataisos įstaigos administracija privalo užtikrinti, kad nuteistieji būtų įtraukiami į darbą atsižvelgiant į jų darbingumą ir, kiek galima, į turimą specialybę. 2. Nuteistieji neįgalieji, sulaukę valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos amžiaus ir ribotai pakaltinami nuteistieji į darbą gali būti įtraukiami tik rašytiniu jų sutikimu, kai yra tam neprieštaraujanti gydytojų išvada ir laisvų darbo vietų. Šių nuteistųjų darbingumo įvertinimo tvarką nustato sveikatos apsaugos ministras. 3. Nuteistiesiems darbą parenka pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į laisvas pareigas ir darbo vietas“;

136 straipsnis. Socialinės rehabilitacijos organizavimas – „1. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę rehabilitaciją organizuoja Kalėjimų departamentas, įgyvendina pataisos įstaigų administracijos, įtraukdamos į šią veiklą valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, organizacijas, asociacijas, religines bendruomenes ir bendrijas, kitus juridinius asmenis ar jų padalinius ir savorius. 2. Pataisos įstaigos gali Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymo nustatyta tvarka kompensuoti asociacijoms, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, kitiems juridiniams asmenims (išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas) ar jų padaliniams ir savanoriams su savanoriška veikla įgyvendinant nuteistųjų socialinę rehabilitaciją susijusias išlaidas“;

137 straipsnis. Socialinės rehabilitacijos tikslai, veiksmai ir priemonės – „1. Nuteistųjų socialinė rehabilitacija grindžiama nuteistųjų nusikalstamo elgesio rizikos valdymu ir atkuriamojo teisingumo įgyvendinimu. 2. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos tikslai: 1) mažinti nuteistųjų nusikalstamo elgesio riziką; 2) motyvuoti nuteistuosius ir ugdyti jų gebėjimus socialiai reabilituotis, taip pat savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis; 3) užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, nukentėjusio asmens ir nuteistojo sutaikinimą. 3. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos veiksmai: 1) nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas; 2) kriminogeninių veiksnių nustatymas; 3) priemonių, kuriomis šalinami kintamieji kriminogeniniai veiksniai, nustatymas ir įgyvendinimas. 4. Nuteistųjų socialinės rehabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis. [...] 6. Nusikalstamo elgesio rizika vertinama vadovaujantis Kalėjimų departamento direktoriaus aprobuotomis metodikomis ir programomis“;

148 straipsnis. Nuteistųjų profesinis mokymas – „1. Pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę. [...] 4. Nuteistųjų profesinio mokymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė“;

167 straipsnis. Laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekantiems nuteistiesiems taikomos poveikio priemonės – „[...] 2. Laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekančių nuteistųjų bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas organizuojamas šio Kodekso 147, 148, 149 ir 150 straipsniuose nustatyta tvarka. 3. Laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekantys nuteistieji gali dirbti, jeigu patys to pageidauja, kalėjimo arba pataisos namų administracijos parinktą darbą. Dirbantiems laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekantiems nuteistiesiems taikomos šio Kodekso 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134 ir 135 straipsnių nuostatos“;

173 straipsnis. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų materialinis buitinis aprūpinimas – „1. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. 2. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekantiems nuteistiesiems nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė. [...] 4. Areštą atliekantys nuteistieji, šio Kodekso 142 straipsnio 2 dalyje nurodytą nuobaudą atliekantys nuteistieji, taip pat kiti nuteistieji, kurie neturi lėšų asmens higienos reikmenims įsigyti arba jų turi nepakankamai, šiais reikmenimis aprūpinami nemokamai. [...] 9. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų mitybos ir materialinio buitinio aprūpinimo normas nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija“;

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.“

7. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI) (akto redakcija, galiojusi nuo 2020-01-01 iki 2020-09-01):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) *objektyvumo*. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) *nepiktnaudžiavimo valdžia*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...]“;

14 straipsnis. Prašymų ir skundų nagrinėjimas – „7. Apie prašymo ar skundo nenagrinėjimą asmeniui pranešama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo viešojo administravimo subjekte dienos, išskyrus atvejus, kai prašyme ar skunde nenurodyta jokių asmens duomenų ryšiui palaikyti. 8. Jeigu viešojo administravimo subjektas pagal kompetenciją negali spręsti prašyme išdėstytų klausimų ar priimti administracinės procedūros sprendimo dėl skunde išdėstyto klausimo, jis jo nenagrinėja ir ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo dienos persiunčia jį kompetentingam viešojo administravimo subjektui, ir apie tai praneša asmeniui“;

31 straipsnis. Administracinės procedūros terminai – „Administracinė procedūra turi būti baigta ir administracinės procedūros sprendimas priimtas per 20 darbo dienų nuo jos pradžios. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinė procedūra negali būti baigta, administracinę procedūrą pradėjęs viešojo administravimo subjektas gali ją pratęsti, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie administracinės procedūros termino pratęsimą per 2 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti administracinės procedūros terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.“

8. Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. sausio 14 d. nutarimu Nr. 30, numatyta:

„1. Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) reguliuoja nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes (toliau – nuteistieji), profesinio mokymo organizavimą ir profesinio mokymo įstaigų veiklą tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose (toliau – laisvės atėmimo vieta) ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų (toliau – valstybės įmonė).

2. Aprašu vadovaujasi profesinio mokymo įstaigos, vykdančios nuteistųjų profesinį mokymą laisvės atėmimo vietose, laisvės atėmimo vietos ir valstybės įmonės.

[...]

10. Į profesinio mokymo įstaigas nepriimami nuteistieji, atliekantys drausminę nuobaudą, – uždaryti į drausmės (baudos) izoliatorių (karcerį) arba perkelti į drausmės grupę ar kamertų tipo patalpas, o jeigu šie asmenys buvo priimti į profesinio mokymo įstaigą iki nuobaudos paskyrimo, nutraukiama su jais sudaryta profesinio mokymo sutartis.“

9. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25:

„17. Iš užrakintų gyvenamųjų aukštų, gyvenamųjų patalpų (kamertų) arba palatų nuteistieji (suimtieji) išleidžiami:

17.2. į bendrojo lavinimo mokyklą ar profesinio mokymo įstaigą;

17.3. į pasimatymus;

17.4. paskambinti telefonu;

17.5. į valgyklą, dušą (ne rečiau kaip du kartus per savaitę dirbantys ar užsiimantys individualia darbine, kūrybine veikla nuteistieji, kiti – ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę), socialinės reabilitacijos užsiėmimus, susitikimus su advokatu (gynėju); [...].“

10. Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 1R-139:

„4. Pirmą kartą į laisvės atėmimo vietą atvykusiam suimtajam (nuteistajam), kuris su savimi neturi jokių higienos priemonių, iš karto išduodamas nemokamas higienos reikmenų paketas (rankšluostis, tualetinis popierius (1 ritinėlis), tualetinis muilas (100 g), dantų pasta (75 ml), dantų šepetėlis, higieniniai paketai (10 vnt., moterims) ir dezodorantas arba antiperspirantas (75 ml)), o jei nuteistasis su savimi turi ne visas šiame punkte nurodytas higienos priemones, išduodamos tik tos higienos priemonės, kurių suimtasis (nuteistasis) neturi. Vėliau higienos reikmenimis suimtieji (nuteistieji) aprūpinami tik esant aprašo 5 punkte nustatytoms sąlygoms.

5. Drabužiai, avalynė ir higienos reikmenys išduodami nuteistiesiems arešto bausme, taip pat nemokiems suimtiesiems (nuteistiesiems), esant jų rašytiniam prašymui.

[...]

10. Suimtųjų (nuteistųjų) dušo patalpose įrengiami kūno ir plaukų prausiklio dozatoriai, kurie pildomi pagal poreikį.“

11. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio pataisos programų aprobavimo Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje tvarkos apraše, patvirtintame Kalėjimų departamento direktoriaus 2012 m. birželio 25 d. įsakymu Nr. V-211 (toliau vadinama – Aprašas), nustatyta:

„3. Nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų tikslas – nustatyti nusikalstamo elgesio pasireiškimo ateityje tikimybę.

[...]

25. Prieš taikant nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodiką ar pradėdant vykdyti elgesio pataisos programą, asmuo pasirašo sutikimą dalyvauti nusikalstamo elgesio rizikos tyrime ar elgesio pataisos programoje bei sutikimą, kad būtų renkami duomenys iš atitinkamų registų apie jo

nusikalstamo elgesio galimą pasikartojimą ateityje elgesio pataisos programos efektyvumui vertinti.“

12. Individualaus socialinės reabilitacijos plano formos ir jo rengimo metodikoje, patvirtintoje Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2015 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. V-313 (toliau vadinama – Metodika), nustatyta:

„5. Individualus socialinės reabilitacijos planas sudaromas kiekvienam naujai į pataisos įstaigą atvykusiam nuteistajam.

6. Individualų socialinės reabilitacijos planą sudaro ir jo įgyvendinimo priežiūrą vykdo pataisos įstaigų socialinės reabilitacijos skyrių būrių viršininkai (toliau – būrio viršininkas), tvirtina – įstaigos direktorius arba jo įgaliotas asmuo.

[...]

9. Individualus socialinės reabilitacijos planas yra tęstinis dokumentas, nuolatos peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiant į jame numatytų prevencinių ir/ar intervencinių socialinės reabilitacijos priemonių įgyvendinimo rezultatus.

10. Individualaus socialinės reabilitacijos plano priemonės aptariamos su nuteistuoju, nustatomi jų įgyvendinimo terminai, išaiškunami priemonės įgyvendinimo vertinimo rezultatai. Nuteistasis savo susipažinimą su individualiu socialinės reabilitacijos planu patvirtina parašu.

11. Individualus socialinės reabilitacijos planas yra registruojamas atskirame Individualių socialinės reabilitacijos planų registre (priedas).

12. Laisvės atėmimo bausmės vykdymo metu individualus socialinės reabilitacijos planas yra laikomas kartu su nuteistojo Individualaus darbo su nuteistuoju knygele. Nuteistajam išvykstant iš pataisos įstaigos, individualus socialinės reabilitacijos planas kartu su nuteistojo Individualaus darbo su nuteistuoju knygele įdedamas į jo asmens bylą.

[...]

15. Individualų socialinės reabilitacijos planą naujai į būrį paskirtam nuteistajam, jam dalyvaujant sudaro nuteistųjų būrio, į kurį paskiriamas nuteistasis, viršininkas ir pateikia tvirtinti pataisos įstaigos direktoriui arba jo įgaliotam asmeniui per 10 darbo dienų nuo nuteistojo atvykimo į pataisos įstaigą.

16. Per vieną mėnesį nuo naujai į pataisos įstaigą atvykusio nuteistojo paskyrimo į nuteistųjų būrį dienos atliekamas nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas. Atsižvelgiant į taikytos nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikos rezultatus nustatomi kintamieji kriminogeniniai poreikiai, turintys įtakos nusikalstamo elgesio rizikai, parenkamos prevencinės ir/ar intervencinės socialinės reabilitacijos priemonės ir šia informacija papildomas individualus socialinės reabilitacijos planas.“

13. Lietuvos higienos normos HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, aktualios nuostatos:

„43. Lovos skalbiniai ir rankšluosčiai (jeigu jais aprūpinama) turi būti keičiami atsižvelgiant į jų užterštumą, bet ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

44. Laisvės atėmimo vietose, policijos areštinėse laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše.“

14. Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2011 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V-82 (PIIET; akto redakcija, galiojusi iki 2020-12-22), aktualios nuostatos:

„16.11. Kameroje įrengiamas radijo taškas ir prižiūrėtojo iškvietimo sistema.

[...]

18. Kad nuteistieji galėtų pasivaikščioti ir mankštintis gryname ore, pataisos įstaigų teritorijoje ant žemės arba ant nuteistųjų gyvenamųjų korpusų pastatų stogų įrengiami pasivaikščiojimo kiemai. Ant žemės įrengti pasivaikščiojimo kiemai gali būti sujungti su gyvenamaisiais pastatais antžeminėmis arba požeminėmis perėjimais nuteistiesiems lydėti.

19. Pasivaikščiojimo kiemuose įrengiamos rakinamos kameros su atviru stogu, uždengtu metaliniu tinklu. Esant rizikai, kad nuteistieji gali pabėgti, gali būti įrengiamos grotos. Grotų akutė negali būti didesnė kaip 30 x 15 cm. Pasivaikščiojimo kiemų kamerų durys įrengiamos pagal šių Taisyklių 14 punkte nustatytus reikalavimus. Išilgai pasivaikščiojimo kiemų kamerų sienų, viršuje, įrengiama prižiūrėtojo pakyla ir įrengiami 120 cm pločio stogeliai, kad nuteistieji galėtų pasislėpti nuo atmosferos kritulių. Pasivaikščiojimo kiemų kamerose turi būti atmosferos kritulių šalinimo sistema.

20. Pasivaikščiojimo kiemuose gali būti sumontuota sporto įranga ar sporto inventoriūs, skirtas nuteistiesiems mankštintis gryname ore. Sporto įranga ir inventoriūs turi būti techniškai tvarkingi, patikimai pritvirtinti prie sienų ar grindų, nekelti pavojaus pataisos įstaigose laikomų asmenų ir personalo sveikatai ir gyvybei.“

15. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875, numatyta:

„23. Prašymai ir skundai, pateikti tiesiogiai ar gauti vieno langelio asmenų aptarnavimo padalinyje, atsiųsti paštu ar elektroninėmis priemonėmis, turi būti užregistruojami atitinkamame institucijos dokumentų registre, laikantis Lietuvos vyriausiojo archyvaro priimtų teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų valdymą, reikalavimų.

24. Priėmus prašymą ar skundą, asmens pageidavimu įteikiama, o jeigu prašymas ar skundas gautas paštu arba elektroninėmis priemonėmis, asmens pageidavimu per 3 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo institucijoje dienos asmens nurodytu adresu arba elektroninio pašto adresu išsiunčiama Taisyklių priede nustatytos formos pažyma apie priimtus dokumentus.“

16. Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Rec (2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjimų taisyklių (toliau vadinama – Europos kalėjimų taisyklės):

19.4 punktas – „Turi būti įrengta tinkama įranga tam, kad kiekvienas kalinys galėtų praustis klimatinės sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną, tačiau nerečiau kaip du kartus per savaitę (arba dažniau, jei reikalinga) tam, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai“;

[...]

26.6. Atsižvelgiant į turimų darbų pasiūlą, tinkamą profesinę atranką bei įstaigos tvarkos ir drausmės reikalavimus, kaliniai turi turėti galimybę pasirinkti tokį darbą, kokį jie nori dirbti.

[...]

27.6 punktas – „Kaliniams turi būti numatytos poilsio galimybės, tarp jų sportas, žaidimai, pomėgiai ir kiti laisvalaikio užsiėmimai, į kurių organizavimą jie turi būti įtraukti kiek įmanoma labiau.

[...]

28.1. Kiekvienas kalėjimas turi pateikti kaliniams kiek įmanoma įvairiapusiškesnes švietimo programas, atsižvelgiant į individualius poreikius ir jų siekius.

[...]

28.7. Kiek tai įmanoma, kalinių švietimas turi būti:

a. suderintas su visos šalies švietimo ir profesinio lavinimo sistema taip, kad po išėjimo į laisvę galėtų tęsti mokymąsi ir profesinį lavinimąsi be sunkumų; ir

b. globojamas įvairių švietimo institucijų.“

Lietuvos Respublikos teismų praktika

17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT)

17.1. 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d.

nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovojasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei *gero administravimo, atsakingo valdymo* principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.)“;

17.2. 2009-04-02 nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A756-422/2009, yra nurodęs:

„[...] viešojo administravimo institucijos priimamiems sprendimams (individualiems administraciniams aktams) keliami Viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad individualus administracinis sprendimas turi būti pagrįstas nustatytais faktais ir teisės aktų normomis, o 2 dalyje nurodyta, kad sprendime turi būti aiškiai suformuluotos nustatytos arba suteikiamos teisės ir pareigos bei nurodyta sprendimo apskundimo tvarka. Šios nuostatos reiškia, kad akte turėtų būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus“.

18. Seimo kontrolieriaus 2017-01-12 pažyma Nr. 4D-2016/1-691:

„Atkreipiamas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitos konstitucinės teisės (šios pažymos 21 punktą). Atsižvelgus į visas pirmiau nurodytas aplinkybes, įvertinus Naudojimosi fizinės reabilitacijos kambariu tvarkos aprašo 27 punkto nuostatos turinį, darytina išvada, kad ši nuostata suteikdama galimybę pasinaudoti fizinės reabilitacijos kambariu paneigia kitą asmens teisę – laikytis tinkamos asmens higienos po užsiėmimų fizinės reabilitacijos kambaryje.

[...]

Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma, kartu vadovaujantis Europos kalinimo įstaigų taisyklių 19.4 punktu, numatančiu, jog turi būti sudaromos galimybės prausti, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai, ir atsižvelgiant į CPT nuomonę, kad tardymo izoliatoriuose esantys asmenys galėtų didelę dienos dalį (8 ar daugiau valandų) praleisti ne kameroje ir užsiimti įvairia naudinga veikla, konstatuotina, kad teisinis reglamentavimas, kai užimtumo priemonė priešpriešinama poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos, pažeidžia žmogaus teisę į tinkamas ir žmogaus orumą nežeminančias laikymo sąlygas. Dėl to darytina išvada, kad Lukiškių TI-K laikomiems asmenims turėtų būti sudaroma galimybė pasinaudoti dušu po kiekvieno apsilankymo fizinės reabilitacijos kambaryje, taip pat sudarytos sąlygos nusiprausti duše dažniau nei vieną kartą

per savaitę.

[...]

28. Remiantis pirmiau išdėstyta nustatyta aplinkybių visuma, darytina išvada, kad Lukiškių TI-K nustatytas teisinis reglamentavimas, kai užimtumo priemonė (apsilankymai fizinės reabilitacijos kambaryje) priešpriešinama poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos, pažeidžia žmogaus teisę į tinkamas ir žmogaus orumą nežeminančias laikymo sąlygas. Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjui ribojamos galimybės pasinaudoti dušu po apsilankymo fizinės reabilitacijos kambaryje pripažintina pagrįsta. Atsižvelgiant į tai, kas konstatuota šios pažymos 26 punkte ir remiantis Europos kalinimo įstaigų taisyklių 19.4 punkto nuostatomis Lukiškių TI-K direktoriui rekomenduotina, imtis priemonių, įstaigoje laikomiems asmenims sudaryti sąlygas pasinaudoti dušu po kiekvieno apsilankymo fizinės reabilitacijos kambaryje, taip pat galimybes apsilankyti duše dažniau nei vieną kartą per savaitę. Taip pat rekomenduotina tobulinti teisinį reglamentavimą ir Išvedimo į dušą tvarkos apraše nustatyti, kada į dušą turėtų būti vedami ir [...] priežiūros posto prižiūrimose kamerose ([...]) laikomi asmenys.“

Išvados

19. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 19.1. dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą;
- 19.2. dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su laikymo sąlygomis;
- 19.3. dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su užimtumo užtikrinimu;
- 19.4. dėl teisės į tinkamą asmens higieną;
- 19.5. dėl individualaus socialinės reabilitacijos plano sudarymo;
- 19.6. dėl skundų, prašymų registravimo.

Dėl Kalėjimų departamento pareigūnų veiksmų nagrinėjant skundą

20. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui skundėsi, kad parašė skundą Kalėjimų departamentui, skundas buvo gautas 2020-07-31. 2020-09-04 Pareiškėjas gavo pranešimą, kad jo skundo nagrinėjimo terminas pratęsiamas, tačiau atsakymo, kuris yra neišsamus, neatsakyta į visus klausimus, sulaukė tik 2020-11-11.

21. Pareiškėjo Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Kalėjimų departamentas į Pareiškėjo 2020-07-31 skundą, gautą 2020-08-07, atsakymą išsiuntė 2020-11-04. Pareiškėjas skunde nurodė daug įvairių aplinkybių, prašė įvertinti kelių Marijampolės PN direktoriaus atsakymų teisėtumą ir pagrįstumą.

Įvertinus Kalėjimų departamento atsakymą Pareiškėjui nustatyta, kad į kai kuriuos klausimus atsakyta išsamiai, remiantis teisės aktų nuostatomis, tačiau keletas klausimų (dėl skundų ir prašymų registravimo, dėl teisės pirkti prekių parduotuvėje dažnumo, dėl užprenumeruoto laikraščio negavimo ir kt.) liko neišnagrinėti. Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad dalies jo argumentų Kalėjimų departamentas visai nenagrinės, nes, „Kalėjimų departamento nuomone, jie laikytini pertekliniais, todėl detaliau nedėstyti ir neanalizuojami“. Kalėjimų departamentas, motyvuodamas nuostatą dėl dalies skundo aplinkybių nenagrinėjimo, vadovaujasi Europos Žmogaus Teisių Teismo bei LVAT praktika ir nurodo, jog „nagrinėjant skundą pareiga pagrįsti priimtą sprendimą neturėtų būti suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną argumentą“. Pareiškėjui nurodyta atsakymo apskundimo tvarka.

22. LVAT praktikoje laikomasi nuostatos, kad BVK 183 straipsnio 1 dalyje numatyta bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimo tvarka yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmės vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir

sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka. Teismas yra pažymėjęs, kad specialus įstatymas – Bausmių vykdymo kodeksas – įsakmiai nurodo, jog bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui, o Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai gali būti skundžiami apygardos administraciniam teismui.

LVAT taip pat yra pažymėjęs, kad vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, jog visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. VAI 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad „visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis [...], taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje“. VAI 3 straipsnyje nustatyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (šios pažymos 15.1 punktas).

23. Atkreiptinas dėmesys, kad Kalėjimų departamentas yra viešojo administravimo subjektas, todėl, nagrinėdamas pareiškėjų skundus ir prašymus, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir kitų viešojo administravimo srityje taikomų teisės aktų, įskaitant ir Viešojo administravimo įstatymą, Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisykles.

Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje įtvirtinti principai, kurių privalo laikytis viešojo administravimo subjektai. Vadovaujantis VAI įtvirtintu išsamumo principu – viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes. Taigi, viešojo administravimo subjektai, rengdami atsakymus, privalo įvertinti pareiškėjo prašymo turinį ir pateikti teisės aktų nuostatomis pagrįstą, aiškų ir argumentuotą atsakymą, kuriame būtų atsakyta į visus keliamus klausimus, o jei prašoma informacija nepateikiama, turi būti nurodytos priežastys, kodėl tai negali būti padaryta.

Pažymėtina, kad įvertinus Kalėjimų departamento 2020-11-04 atsakymo ir Pareiškėjo 2020-07-31 skundo turinį nustatyta, jog atsakyta ne į visus pateiktus klausimus. Kalėjimų departamentas savo rašte pateikia paaiškinimą, kad dalis „argumentų“ paliekami nenagrinėti, nes jie yra „pertekliniai“, tačiau liko neišnagrinėti ne tik Pareiškėjo argumentai, bet ir kai kurios problemos, neatsakyta į visus klausimus. Kaip minėta pirmiau, Kalėjimų departamentas yra privaloma išankstinio ginčo dėl bausmes vykdančių institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų nagrinėjimo ne per teismą tvarka institucija, kuri turi atidžiai ir objektyviai įvertinti visus skunduose nurodytas aplinkybes.

Įvertinus šias aplinkybes darytina išvada, kad Kalėjimų departamento 2020-11-04 atsakymas yra neišsamus.

24. Viešojo administravimo įstatyme numatyta, kad administracinė procedūra turi būti baigta ir administracinės procedūros sprendimas priimtas per 20 darbo dienų nuo jos pradžios. Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinė procedūra negali būti baigta, administracinę procedūrą pradėjęs viešojo administravimo subjektas gali ją pratęsti, bet ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie administracinės procedūros termino pratęsimą per 2 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti administracinės procedūros terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.

Pareiškėjo skundo tyrimo metu nustatyta, kad į jo 2020-08-07 gautą skundą atsakymas buvo

pateiktas 2020-11-04. Atkreiptinas dėmesys, kad, nors, kaip nurodo pats Pareiškėjas, jo skundo tyrimo terminas ir buvo pratęstas, tačiau, vadovaujantis VAĮ 31 straipsnio nuostatomis, procedūra gali būti pratęsta ne daugiau kaip 10 darbo dienų.

Atsižvelgiant į tai, kad atsakymas Pareiškėjui buvo pateiktas net beveik po trijų mėnesių, be to, buvo išnagrinėtos ne visos nuteistojo skunde nurodytos aplinkybės, darytina išvada, kad skundo nagrinėjimas Kalėjimų departamente užsitęsė neproporcingai ilgai.

25. Įvertinus visas išdėstytas aplinkybes bei Kalėjimų departamento Pareiškėjui pateikto atsakymo turinį, darytina išvada, kad 2020-11-04 atsakymas į Pareiškėjo 2020-07-31 skundą yra neišsamus, parengtas nesilaikant VAĮ nustatytų terminų, nesilaikyta gero administravimo bei atsakingo valdymo principų, todėl Pareiškėjo skundas dėl Kalėjimų departamento pareigūnų galimai netinkamų veiksmų nagrinėjant jo skundą pripažįstamas pagrįstu.

Dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su laikymo sąlygomis

26. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui taip pat rašė, kad; kameroje Nr. 6 neveikia radijo taškas; patalynė keičiama rečiau nei kartą per savaitę.

27. Dėl patalynės:

27.1. Bausmių vykdymo kodekso 173 straipsnyje numatyta, kad arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekantiems nuteistiesiems nemokamai suteikiama atskira miegamoji vieta ir patalynė. Lietuvos higienos normos HN 134:2015 43 punkte numatyta, kad lovos skalbiniai ir rankšluosčiai (jeigu jais aprūpinama) turi būti keičiami atsižvelgiant į jų užterštumą, bet ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

27.2. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija informavo, kad patalynė nuteistiesiems keičiama kiekvieną savaitę. Tačiau pagal Seimo kontrolieriui pateiktą informaciją nustatyta, kad vieną savaitę dėl techninių gedimų (skalbimo mašinos) įstaiga negalėjo išskalbti patalynės pagal grafiką, todėl ir skalbiniai nebuvo pakeisti. Techniniai gedimai buvo pašalinti ir skalbimo paslaugos yra teikiamos visiems nuteistiesiems (suimtiesiems).

Šią Pareiškėjo skundo aplinkybę nagrinėjo ir Kalėjimų departamentas. Marijampolės PN administracijai buvo rekomenduota, įvykus techniniams gedimams ar kitiems nenumatytiems atvejams susijusiems su skalbimo ar kitų panašių paslaugų suteikimu, ieškoti problemos sprendimo alternatyvių būdų.

Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Marijampolės PN tik vieną kartą dėl techninių kliūčių patalynė nebuvo pakeista pagal grafiką, gedimus pašalinus, skalbimo paslaugos teikiamos pagal grafiką ir teisės aktų reikalavimus, todėl nėra pagrindo konstatuoti, kad Marijampolės PN neužtikrinama teisė gauti švarią patalynę kiekvieną savaitę.

28. Dėl radijo taško:

28.1. Pataisos įstaigų (tardymo izoliatorių) įrengimo ir eksploatavimo taisyklių 16.11 punkte numatyta, kad kameroje įrengiamas radijo taškas ir prižiūrėtojo iškvietimo sistema.

28.2. Marijampolės PN administracija informavo, kad Pareiškėjo kameroje Nr. 6 yra išduotas radijo imtuvas, bei pateikė tai patvirtinančias kameros nuotraukas.

28.3. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo kameroje neveikia radijo taškas, tačiau Pareiškėjo teisė klausytis radijo yra įgyvendinama, kadangi jam duotas nešiojamas radijo aparatas, todėl ši Skundo dalis atmetina.

Dėl teisės į tinkamą asmens higieną

29. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad Marijampolės PN administracija neaprūpina higienos priemonėmis, dušo patalpose esantys šampūno dozatoriai visada tušti, duoda tik rankų

prausiklį, todėl negali tinkamai rūpintis asmens higiena, neleidžiama nusiprausti po užsiėmimų sportu, pažaidus krepšinį.

30. Dėl higienos priemonių:

30.1. Bausmių vykdymo kodekso 173 straipsnyje numatyta, kad nuteistiesiems turi būti užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buties sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. Nuteistiesiems, kurie neturi lėšų asmens higienos reikmenims įsigyti arba jų turi nepakankamai, šiais reikmenimis aprūpinami nemokamai.

Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos aprašo 10 punkte numatyta, kad suimtųjų (nuteistųjų) dušo patalpose įrengiami kūno ir plaukų prausiklio dozatoriai, kurie pildomi pagal poreikį.

30.2. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad Pareiškėjas kiekvieną mėnesį aprūpinamas visomis jam priklausančiomis higienos priemonėmis, taip pat asmeniškai gauna ir šampūno, o dušo patalpose įrengti dozatoriai nuolat papildomi skystu muilu ir šampūnu.

Iš Seimo kontrolieriui pateikto Marijampolės PN 2020-07-14 atsakymo Nr. 20/07-958, skirto Pareiškėjui, turinio nustatyta, kad vis dėlto dušuose esantys šampūno dozatoriai nepildomi, kadangi nuteistieji sistemingai juos gadina ir išleidžia visą šampūną, nepalikdami kitiems. Todėl siekiant užtikrinti pastovų jo turėjimą, šampūno duodama asmeniškai. Tačiau skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta duomenų, patvirtinančių šampūno dalinimą kiekvienam nuteistajam asmeniškai, neišku, koku dažnumu, koks kiekis jo išduodamas.

Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes darytina išvada, kad Marijampolės PN administracija ne visada pildo dušuose esančius šampūno dozatorius, kaip tai numatyta Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų materialinio buitinio aprūpinimo tvarkos apraše, o teiginių, kad prausimosi priemonės išduodamos asmeniškai kiekvienam nuteistajam, Marijampolės PN administracija nepagrindė, todėl darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo aplinkybės dėl neaprūpinimo asmens higienos priemonėmis buvo patvirtintos ir ši Skundo dalis pripažįstama pagrįsta.

31. Dėl teisės nusiprausti po sporto užsiėmimų:

31.1. Seimo kontrolierius jau 2017-01-12 pažymoje Nr. 4D-2016/1-691 buvo atkreipęs dėmesį, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, jog pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad asmuo, įgyvendindamas vieną konstitucinę teisę, netektų galimybės įgyvendinti kitos konstitucinės teisės. Seimo kontrolierius konstatavo, kad užimtumo priemonė negali būti priešpriešinama poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos, o šios teisės neužtikrinimas pažeidžia žmogaus teisę į tinkamas ir žmogaus orumą nežeminančias laikymo sąlygas, todėl x pareiškėjo skundas dėl ribojamos galimybės pasinaudoti dušu po apsilankymo fizinės reabilitacijos kambaryje buvo pripažintas pagrįstu.

31.2. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse ir Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 numatyta, kad laisvės atėmimo vietose, policijos areštinėse laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše.

Pagal Europos kalėjimų taisyklių 19.4 punktą, turi būti įrengta tinkama įranga tam, kad kiekvienas kalinys galėtų prausiti klimatinės sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną, tačiau ne rečiau kaip du kartus per savaitę (arba dažniau, jei reikalinga) tam, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai; pagal 27.6 punktą – kaliniams turi būti numatytos poilsio galimybės, tarp jų, sportas, žaidimai, pomėgiai ir kiti laisvalaikio užsiėmimai, į kurių organizavimą jie turi būti įtraukti kiek įmanoma labiau.

31.3. Marijampolės PN administracija informavo, kad Pareiškėjui sudaroma galimybė sportuoti, pažaisti krepšinį pagal patvirtintą Marijampolės pataisos namų direktoriaus grafiką. Seimo kontrolieriui pateiktame užimtumo krepšinio aikštelėje grafike įrašyta, kad Pareiškėjo kameros nuteistieji į krepšinio aikštelę vedami šeštadieniais ir sekmadieniais. Į dušą Pareiškėjas yra vedamas

antradieniais.

31.4. Atsižvelgus į visas pirmiau nurodytas aplinkybes, darytina išvada, kad, nors Pareiškėjui suteikiama galimybė sportuoti ir žaisti krepšinį, tačiau ši galimybė paneigia kitą asmens teisę – laikytis tinkamos asmens higienos po sporto užsiėmimų. Pažymėtina, jog Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – CPT) laikosi nuostatos, kad tinkama veiklos programa (darbas, mokslas, sportas, t. t.) yra ypatingai svarbi kalinių gerovei. CPT yra pastebėjusi, kad kamerose kaliniai negali būti laikomi užrakinti savaitėmis ar net mėnesiais. CPT nuomone, turėtų būti stengiamasi užtikrinti, kad kamerose esantys kalinamieji galėtų didelę dienos dalį (8 ar daugiau valandų) praleisti ne kamerose ir užsiimti įvairia naudinga veikla. Remiantis pirmiau išdėstytų aplinkybių visuma, kartu vadovaujantis Europos kalinimo įstaigų taisyklių 19.4 punktu, numatančiu, jog turi būti sudaromos galimybės praustis, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai, ir atsižvelgiant į CPT nuomonę, kad kamerose esantys asmenys galėtų didelę dienos dalį (8 ar daugiau valandų) praleisti ne kamerose ir užsiimti įvairia naudinga veikla, konstatuotina, kad teisinis reglamentavimas, kai užimtumo priemonė priešpriešinama poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos, pažeidžia žmogaus teisę į tinkamas ir žmogaus orumą nežeminančias laikymo sąlygas. Dėl to darytina išvada, kad Marijampolės PN laikomiems nuteistiesiems turėtų būti sudaroma galimybė pasinaudoti dušu po kiekvieno užsiėmimo aktyvia sporto veikla, taip pat sudarytos sąlygos nusiprausti duše dažniau nei vieną kartą per savaitę.

31.5. Remiantis pirmiau išdėstytų nustatytų aplinkybių visuma, darytina išvada, kad leidimas užsiimti aktyvia sportine veikla priešpriešinamas poreikiui tinkamai laikytis asmens higienos, pažeidžia žmogaus teisę į tinkamas ir žmogaus orumą nežeminančias laikymo sąlygas. Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Pareiškėjui ribojamos galimybės pasinaudoti dušu po sporto užsiėmimų pripažįstama pagrįsta.

Dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su užimtumo užtikrinimu

32. Pareiškėjas Skunde rašė, kad kreipėsi į administraciją dėl galimybės dirbti, netgi užpildė specialią formą dėl įdarbinimo, tačiau darbo negavo. Siūlomos užimtumo programos yra susijusios tik su religija ir knygų skaitymu, neorganizuojama įvairesnė veikla, nevyksta užsiėmimai už kameros ribų. Pareiškėjas taip pat informavo, kad kreipėsi į Marijampolės PN administraciją dėl galimybės įgyti profesiją, dalyvauti įvairiose programose, kur būtų galima mokytis užsienio kabų, kompiuterinio raštingumo ir pan., tačiau jo prašymai nebuvo patenkinti.

33. Dėl darbo:

33.1. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-07-07 kreipėsi į administraciją dėl įdarbinimo. Marijampolės PN Pareiškėjui 2020-07-14 pateikė atsakymą ir nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, jog Pareiškėjas bausmę atlieka kalėjimo režimo sąlygomis, nėra galimybės jį įdarbinti.

33.2. Bausmių vykdymo kodekso 167 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekantys nuteistieji gali dirbti, jeigu patys to pageidauja, kalėjimo arba pataisos namų administracijos parinktą darbą. Dirbantiems laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekantiems nuteistiesiems taikomos BVK 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 134 ir 135 straipsnių nuostatos. Pagal BVK 125 straipsnį, kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis privalo dirbti, jeigu jam darbą siūlo pataisos įstaigos administracija. Pataisos įstaigos administracija privalo užtikrinti, kad nuteistieji būtų įtraukiami į darbą atsižvelgiant į jų darbingumą ir, kiek galima, į turimą specialybę. Nuteistiesiems darbą parenka pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į laisvas pareigas ir darbo vietas.

33.3. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Marijampolės PN bausmę atliekantys nuteistieji, nuteisti iki gyvos galvos, nėra įdarbinami dėl darbo vietų trūkumo, tačiau, įsigaliojus naujiems Bausmių vykdymo kodekso pakeitimams, nuo 2022-01-01, užimtumas turės būti užtikrinamas visiems nuteistiesiems.

34. Dėl socialinės reabilitacijos ir užimtumo programų:

34.1. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija informavo, kad Marijampolės pataisos namuose esantys nuteistieji iki gyvos galvos pagal sudarytą grafiką turi galimybę lankyti susitikimus su vienuolėmis, biblioterapiją, dvasinio ugdymo programą „Aušra“, programą „Aplankyk kalinį“, „Mandalų terapiją“, „Relaksaciją“, Bendravimo įgūdžių lavinimo programą, individualius užsiėmimus-konsultacijas su psichologu, „Dailės studijos“ programą. Pareiškėjas atsisako lankyti visas minimas programas, išskyrus „Dailės studijos“ užsiėmimus.

Seimo kontrolieriui pateiktas išvedimo į užimtumo patalpas grafikas, kuriame įrašyta, kad Pareiškėjas „Dailės studijos“ užsiėmimuose dalyvauja tris kartus per savaitę. Seimo kontrolieriui taip pat pateiktas užimtumo krepšinio aikštelėje ir vedimo į užimtumo kambarį grafikas, kuriame yra įrašas, kad Pareiškėjo kameros nuteistieji į krepšinio aikštelę vedami šeštadieniais ir sekmadieniais, o į užimtumo kambarį – kiekvieną dieną, jeigu tuo metu ten nevyksta kokie nors užsiėmimai.

34.2. Bausmių vykdymo kodekso 137 straipsnyje numatyta, kad nuteistųjų socialinės reabilitacijos tikslai: 1) mažinti nuteistųjų nusikalstamo elgesio riziką; 2) motyvuoti nuteistuosius ir ugdyti jų gebėjimus socialiai reabilituotis, taip pat savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis; 3) užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, nukentėjusio asmens ir nuteistojo sutaikinimą. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis.

CTP pabrėžia, kad nuteistiesiems, kurie nuteisti laisvės atėmimo iki gyvos galvos ir ilgalaikeis laisvės atėmimo bausmėmis, turi būti sudarytos galimybės rinktis įvairių rūšių tikslingą veiklą (ne tik darbą, pageidautina pagal įgytą profesiją ir išsilavinimą, bet ir sportą, poilsį / bendravimą), siekiant stiprinti jų nepriklausomybės ir asmeninės atsakomybės jausmą. Nuteistųjų laisvės atėmimo planų individualizavimas ir atitinkama psichosocialinė parama yra svarbus elementas, padedantis šiems asmenims susitaikyti su laisvės atėmimo laikotarpiu ir, atėjus laikui, pasirengti išeiti į laisvę ([CPT/Inf(2001) 16] 33 p.). Reikalinga siekti, kad nuteistiesiems būtų užtikrinta galimybė pakankamą dienos dalį (8 valandas ir daugiau) praleisti ne kameroje (CPT/Inf(92) 3] 47 p.). Darbas, švietimas, sportas, kultūrinė veikla bei pomėgiai yra būtini norint palaikyti socialinę ir psichinę gerovę ir ugdyti įgūdžius, kurie bus naudingi atliekant laisvės atėmimo bausmę ir ją atlikus ([CPT/Inf(2016) 10-part] 79 p.).

Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijų rec(2003) „Dėl kalėjimų administracijos prižiūrimų kalinių, nuteistų iki gyvos galvos ir ilgam terminui“ 28 punkte numatyta, kad nuteistiesiems turi būti sudarytos sąlygos sudalyvauti tokiose veiklose, kurios būtų pritaikytos pagal jų fizinius ir psichologinius pajėgumus, o vadovaujantis 31 punktu, yra svarbu, kad nuteistųjų įkalinimo planavimas būtų dinamiškas ir suteiktų galimybę nuteistajam dalyvauti prasmingose veiklose bei jo poreikius atitinkančiose programose, gauti reikalingą psichologo pagalbą.

34.3. Įvertinus visas šioje pažymos dalyje išdėstytas aplinkybes, susijusias su užimtumo užtikrinimu, pabrėžtina, kad pagal Europos kalėjimų taisyklių 27.6 punktą, kaliniams turi būti numatytos poilsio galimybės, tarp jų, sportas, žaidimai, pomėgiai ir kiti laisvalaikio užsiėmimai, į kurių organizavimą jie turi būti įtraukti kiek įmanoma labiau. Skundo tyrimo metu paaiškėjo, kad nuteistiesiems, nuteistiems iki gyvos galvos, Marijampolės PN siūlomos programos ir užimtumo formos nepasizymi įvairove, nemaža dalis programų susiję tik su religine tematika.

CPT delegacija dar 2006 m. paskelbtoje ataskaitoje po vizito Lukiškių tardymo izoliatoriuje pažymėjo, kad, nustatant režimą ilgos trukmės laisvės atėmimo bausmės atliekantiems nuteistiesiems, turėtų būti siekiama minėtų poveikį sumažinti pozityviomis ir aktyviomis priemonėmis. Tokiems nuteistiesiems turi būti suteikta galimybė užsiimti įvairiausia prasminga veikla (darbu, pageidautina – suteikiančiu profesinių įgūdžių, mokymusi, sportu, poilsiu, bendravimu).

2016 m. balandžio 16 d. CPT paskelbė savo 25-ąją bendrąją ataskaitą, kurioje pažymėjo, kad daugelyje valstybių nuteistieji iki gyvos galvos buvo laikomi kartu su kitais kaliniais ir turėjo tokias pat galimybes dirbti, mokytis, užsiimti laisvalaikio veikla ir palaikyti ryšius su išoriniu pasauliu.

34.4. Įvertinus Skundo tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjui yra sudarytos galimybės lankyti keletą užimtumo programų, sudaryta galimybė du kartus per savaitę nueiti pažaisti krepšinį, taip pat kiekvieną dieną pagal sudarytą grafiką galima nueiti į užimtumo kambarį, tačiau, kaip paaiškėjo ir iš Pareiškėjo nusiskundimų, siūlomos programos neatitinka jo poreikių ir nepasižymi įvairove.

35. Dėl teisės mokytis:

35.1. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-06-09 kreipėsi į administraciją dėl galimybės mokytis ir įgyti profesiją. Marijampolės PN administracija Pareiškėjui atsakė 2020-07-09 raštu ir paaiškino, kad pataisos namuose kamerose bausmę atliekantys nuteistieji nemokomi profesijos, nes jie negali patys laisvai nueiti į pamokas.

35.2. Bausmių vykdymo kodekso 167 straipsnyje numatyta, kad laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmę atliekančių nuteistųjų bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas organizuojamas šio kodekso 147, 148, 149 ir 150 straipsniuose nustatyta tvarka. Pagal BVK 148 straipsnį, pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų gali būti organizuojamas nuteistųjų profesinis mokymas. Nuteistieji turi teisę pasirinkti profesiją, kurios mokysis pagal pataisos įstaigos administracijos pateiktą sąrašą ir turimą mokymo bazę.

Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos aprašas reguliuoja nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmes, profesinio mokymo organizavimą ir profesinio mokymo įstaigų veiklą tardymo izoliatoriuose, pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų (toliau – valstybės įmonė). Šio aprašo 10 punkte numatyta, kad į profesinio mokymo įstaigas nepriimami nuteistieji, atliekantys drausminę nuobaudą, – uždaryti į drausmės (baudos) izoliatorių (karcerį) arba perkelti į drausmės grupę ar kamerų tipo patalpas, o jeigu šie asmenys buvo priimti į profesinio mokymo įstaigą iki nuobaudos paskyrimo, nutraukiama su jais sudaryta profesinio mokymo sutartis.

35.3. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad BVK užtikrinama nuteistųjų, nuteistų iki gyvos galvos, teisė į profesinį mokymąsi, tačiau įstaigos susiduria su šios teisės įgyvendinimo problemomis. Kalėjimų departamentas nuteistųjų iki gyvos galvos teisės į profesinį mokymąsi ribojimą motyvuoja Vyriausybės nutarimu patvirtinto Nuteistųjų profesinio mokymo organizavimo tvarkos aprašo 10 punktu, kuris taikomas drausminę nuobaudą gavusiems ir laikinai į kamerų tipo patalpas patalpintiems nuteistiesiems. Būtina pabrėžti, kad nuteistieji iki gyvos galvos kamerų tipo patalpose laikomi mažiausiai dešimt metų, todėl, vadovaujantis proporcingumo principu, konstatuotina, kad teisė į profesinį mokslą tokį ilgą laiką ribojama neproporcingai.

Atkreiptinas dėmesys, kad švietimas yra vienas svarbiausių sėkmingos nuteistųjų resocializacijos veiksnių, kuris įkalinimo įstaigose padeda kurti humaniškesnę aplinką, pagerinti įkalinimo sąlygas. Dėl šios priežasties turėtų būti siekiama, kad kiekviena įkalinimo įstaiga joje esantiems asmenims pateiktų kiek įmanoma įvairiapusiškesnes švietimo programas, atsižvelgiant į individualius poreikius ir jų siekius.

35.4. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau vadinama – EŽTT) savo praktikoje yra konstatavęs, kad, nepaisant nuteistųjų teisės į mokslą svarbos, ši teisė nėra absoliuti ir gali būti ribojama, tačiau ribojimas turi būti aiškiai įtvirtintas teisės aktuose, nepaneigti teisės esmės, proporcingas ir juo turėtų būti siekiama teisėto tikslo.

36. Apibendrinant visas nustatytas ir šioje dalyje nurodytas aplinkybes bei teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo aplinkybės dėl nepakankamo užimtumo organizavimo Marijampolės PN patvirtintos, nes siūlomos užimtumo programos nepasižymi įvairove ir neatitinka Pareiškėjo poreikių, Pareiškėjui nesudaroma galimybė dirbti, neleidžiama mokytis profesijos, todėl Skundo dalis pripažįstama pagrįsta.

37. Teisingumo ministerija, teikdama Seimo kontrolieriui nuomonę dėl nuteistųjų užimtumo (2021-02-12 raštas Nr. (1.39E) 7R-857), nurodo, kad vienas iš bausmių vykdymo sistemos uždavinių – suteikti bausmę atliekančiam nuteistajam galimybę mokytis ir įgyti konkrečią kvalifikaciją (specialybę, profesiją), suformuoti darbinius įgūdžius, taip užtikrinant kuo palankesnes nuteistojo galimybes pasirengti savarankiškam gyvenimui, integruotis į darbo rinką ir greičiau atlyginti (baigti atlyginti) nusikaltimu padarytą žalą (jei tokia buvo priteista).

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2022-01-01 įsigalios nauja Bausmių vykdymo kodekso redakcija, pagal kurią pataisos namų administracijos turės užtikrinti visų nuteistųjų užimtumą. Siekiant tinkamai įgyvendinti Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso nuostatas, susijusias su nuteistųjų užimtumo organizavimu, Kalėjimų departamento direktoriaus 2021 m. sausio 4 d. įsakymu Nr. V-3 „Dėl Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso nuostatų, įsigaliosiančių 2022 m. sausio 1 d., susijusių su nuteistųjų užimtumo organizavimu, taikymo priemonių plano patvirtinimo“ patvirtintas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso nuostatų, įsigaliosiančių 2022 m. sausio 1 d., susijusių su nuteistųjų užimtumo organizavimu, taikymo priemonių planas.

Dėl individualaus socialinės rehabilitacijos plano sudarymo

38. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui skundėsi, kad 2019-03-22 buvo sudarytas individualus socialinės rehabilitacijos planas, tačiau apie šį planą jis sužinojo tik 2020-05-21, Pareiškėjas su planu nebuvo supažindintas, nedalyvavo jį sudarant ir niekur nepasirašinėjo, nors administracija teigia priešingai.

39. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija informavo, kad Pareiškėjui atvykus į šiuos pataisos namus [atvyko 2019-02-19] 2019-03-22 buvo sudarytas naujas Individualus nuteistojo socialinės rehabilitacijos planas, nes šis planas nebuvo sudarytas ankstesnėje jo bausmės atlikimo vietoje.

Marijampolės PN administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad su minėtu planu nuteistasis buvo supažindintas jo sudarymo dieną asmeniškai, tačiau jis kategoriškai atsisakė jį pasirašyti. Seimo kontrolieriui pateiktas Pareiškėjo individualus socialinės rehabilitacijos planas (kopija), kur nurodyta, kad nuteistasis su planu susipažino 2019-03-22(prie Pareiškėjo pavardės yra ir parašas).

Kalėjimų departamento 2020-11-04 atsakyme Pareiškėjui paaiškinta, kad Pareiškėjo individualus socialinės rehabilitacijos planas buvo sudarytas 2019-03-22, su kuriuo nuteistasis susipažino ir tai patvirtino savo parašu.

40. Socialinė rehabilitacija pataisos įstaigoje vyksta pagal kiekvienam į pataisos įstaigą atvykusiam nuteistajam sudarytą individualų socialinės rehabilitacijos planą. Individualus socialinės rehabilitacijos planas turi būti sudarytas ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų nuo nuteistojo atvykimo į pataisos įstaigą. Šis planas yra tęstinis dokumentas, nuolat peržiūrimas ir koreguojamas atsižvelgiantį jame numatytų prevencinių ir / ar intervencinių socialinės rehabilitacijos priemonių įgyvendinimo rezultatus. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą per vieną mėnesį nuo naujai į pataisos įstaigą atvykusio nuteistojo paskyrimo į nuteistųjų būrį dienos atliekamas nusikalstamo elgesio rizikos įvertinimas, t. y., nustatomi kintamieji kriminogeniniai poreikiai, turintys įtakos nusikalstamo elgesio rizikai, tuomet parenkamos prevencinės ir / ar intervencinės socialinės rehabilitacijos priemonės ir šia informacija papildomas individualus socialinės rehabilitacijos planas (šios pažymos 11, 12 punktai).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjo nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas nebuvo atliktas, nes jis atsisakė būti vertinamas, o individualus socialinės rehabilitacijos planas buvo sudarytas 2019-03-22, po daugiau nei mėnesio nuo nuteistojo atvykimo į Marijampolės PN. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Marijampolės PN pareigūnai pažeidė teisės aktuose įtvirtintą 10 darbo

dienų terminą, skirtą sudaryti naują individualų socialinės reabilitacijos planą arba papildyti jau Pareiškėjui sudarytą individualų socialinės reabilitacijos planą.

41. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę reabilitaciją organizuoja pataisos įstaigų administracija. Dėl šios priežasties pagal teisės aktų nuostatas individualų socialinės reabilitacijos planą yra įgaliojti sudaryti ir jo įgyvendinimo priežiūrą vykdyti pataisos įstaigų socialinės reabilitacijos skyrių būrių viršininkai (toliau vadinama ir – būrio viršininkas), o tvirtinti – įstaigos direktorius arba jo įgaliojtas asmuo. Nuteistojo individualaus socialinės reabilitacijos plano sudarymo procese, be būrio viršininko, turi teisę dalyvauti apsaugos ir priežiūros, kriminalinės žvalgybos skyrių, sveikatos priežiūros ir psichologinių tarnybų specialistai. Rekomendacijas dėl prevencinių ir intervencinių socialinės reabilitacijos priemonių gali teikti valstybės ir savivaldybių institucijos, nevyriausybinės organizacijos, religinės bendruomenės ir bendrijos, jų nariai, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių dalyvavimas įgyvendinant socialinės reabilitacijos plane numatytas priemones gali padėti nuteistajam socialiai reabilituotis. Individualaus socialinės reabilitacijos plano priemonės aptariamos su nuteistuoju.

42. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta prieštaringa informacija dėl Pareiškėjo susipažinimo su individualiu socialinės reabilitacijos planu. Tiek pats Pareiškėjas, tiek Marijampolės PN administracija informavo, jog nuteistasis kategoriškai atsisakė pasirašyti, kad susipažino su planu, tačiau Seimo kontrolieriui pateikta dokumentinė informacija su Pareiškėjo parašu, patvirtinančiu susipažinimą su planu. Apie tai, kad savo parašu Pareiškėjas patvirtino susipažinimą su individualiu socialinės reabilitacijos planu, teigiama ir Kalėjimų departamento 2020-11-04 rašte.

43. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Marijampolės PN administracija nesilaikė Pareiškėjo individualaus socialinės reabilitacijos plano sudarymo termino, tai pat kyla pagrįstų abejonų dėl nuteistojo supažindinimo su planu aplinkybių, todėl Pareiškėjo Skundas dėl galimai netinkamų Marijampolės PN administracijos veiksmų, sudarant individualų socialinės reabilitacijos planą, pripažintinas pagrįstu.

Dėl skundų, prašymų registravimo

44. Pareiškėjas Skunde rašo, kad, pareigūnui įteikus skundą ar prašymą, neduodama pasirašyti jų registracijos žurnale.

45. Marijampolės PN administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad nuteistieji turi pasirašyti prašymų / skundų registracijos žurnaluose, kai užregistruojamas jų skundas arba prašymas, ir kad visi Pareiškėjo skundai / prašymai buvo užregistruoti ir išsiųsti adresatams.

Seimo kontrolieriui buvo pateiktas Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų apskaitos žurnalas (atitinkamų puslapių kopijos), kuriame matyti, kad kai kurie nuteistieji pasirašė žurnale prie įteiktų siuntimui skundų ir prašymų, tačiau Pareiškėjo parašų prie siuntimui įteiktų dokumentų niekur nėra. Parašų taip pat nėra ir Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų apskaitos žurnale (skirtame įstaigos direktoriui).

46. Būtina pažymėti, kad vadovaujantis BVK 100 straipsniu visi nuteistieji turi teisę kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), peticijomis ir skundais į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, nevyriausybinės organizacijas ir tarptautines institucijas. Prie nuteistųjų pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų, jeigu reikia, pridedami pataisos įstaigos administracijos aiškinamieji raštai. Vadovaujantis BVK 183 straipsniu, nuteistieji (suimtieji) turi teisę skųstis dėl pataisos įstaigos pareigūnų veiksmų ir sprendimų.

Pastebėtina, kad, *įsigaliojus naujoms Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos*

taisyklėms, nebeliko nuostatų, reglamentuojančių nuteistųjų skundų, prašymų ar pareiškimų apskaitą bei reikalavimo nuteistiesiems pasirašyti registracijos žurnaluose, todėl registruojant bei siunčiant prašymus ir skundus turi būti vadovaujama bendrosiomis Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėmis. Šių taisyklių 24 punkte numatyta, kad, priėmus prašymą ar skundą, asmens pageidavimu įteikiama, o jeigu prašymas ar skundas gautas paštu arba elektroninėmis priemonėmis, asmens pageidavimu per 3 darbo dienas nuo prašymo ar skundo gavimo institucijoje dienos asmens nurodytu adresu arba elektroninio pašto adresu išsiunčiama Taisyklių priede nustatytos formos pažyma apie priimtus dokumentus.

Atkreiptinas dėmesys, jog Pareiškėjas **nesiskundžia**, kad būtų buvusi **savaržyta** jo teisė kreiptis į įvairias institucijas ar Marijampolės PN direktorių, arba jo įteikti dokumentai (laiškai) nebūtų pasiekę adresato, todėl darytina išvada, kad Pareiškėjo teisė kreiptis į įvairias institucijas savaržyta nebuvo, visi jo įteikti dokumentai ir laiškai buvo užregistruoti ir išsiųsti, todėl ši Skundo dalis atmestina.

47. Kartu atkreiptinas Kalėjų departamento direktoriaus dėmesys, kad, pagal anksčiau galiojusią tvarką, nuteistojo / suimtojo parašas registracijos žurnale įteikus skundą ar prašymą išsiuntimui buvo racionalus ir nereikalaujantis papildomų resursų būdas, patvirtinantis dokumentų išsiuntimui įteikimą. Pagal Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisykles, pataisos namų darbuotojai, atsakingi už dokumentų registravimą, nuteistiesiems ir suimtiesiems turėtų įteikti pažymą, patvirtinančią skundo ar prašymo, adresuoto įstaigos direktoriui, gavimą. Įvertinus darbo ir laiko sąnaudas, siūlytina apsvarstyti skundų, prašymų, pareiškimų registravimo ir apskaitos papildomo reglamentavimo tikslingumą.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

48. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Kalėjų departamento pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant jo skundą, pripažinti pagrįstu.

49. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su teisės į tinkamą asmens higieną užtikrinimu, pripažinti pagrįstu.

50. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su užimtumo užtikrinimu, pripažinti pagrįstu.

51. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų, susijusių su individualaus socialinės reabilitacijos plano sudarymu, pripažinti pagrįstu.

52. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su laikymo sąlygomis, atmesti.

53. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia:

X Skundą dėl Marijampolės PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su skundų, prašymų registravimu, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

54. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 ir 17 punktais, Kalėjimų departamento direktoriui rekomenduoja:

54.1. apsvarstyti šios pažymos 44–47 punktuose išdėstytas aplinkybes dėl skundų, prašymų, pareiškimų registravimo ir apskaitos įkalinimo įstaigose papildomo reglamentavimo tikslingumo;

54.2. užtikrinti, kad nuteistųjų ir suimtųjų prašymai ir skundai būtų nagrinėjami išsamiai ir laikantis visų teisės aktų reikalavimų.

55. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 ir 17 punktais, Marijampolės PN direktoriui rekomenduoja:

55.1. imtis priemonių, kad ateityje nuteistųjų, naujai atvykusių į pataisos namus, individualaus socialinės reabilitacijos plano papildymas / sudarymas būtų atliekamas teisės aktuose nustatytais terminais ir nuteistieji būtų tinkamai supažindinti su šiuo planu;

55.2. išsiaiškinti Pareiškėjo skundo tyrimo metu nustatytas prieštaringas supažindinimo su individualiu socialinės reabilitacijos planu aplinkybes;

55.3. imtis priemonių, kad įstaigoje laikomi asmenys turėtų sąlygas pasinaudoti dušu po kiekvieno apsilankymo krepšinio aikštelėje, taip pat būtų sudaryta galimybė apsilankyti duše dažniau nei vieną kartą per savaitę;

55.4. užtikrinti nuteistiesiems, nuteistiems iki gyvos galvos, kuo įvairesnes užimtumo programas, sudaryti galimybę dirbti, mokytis ir tobulėti.

56. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos teisingumo ministrei rekomenduoja apsvarstyti teisinio reglamentavimo tobulinimo galimybę, užtikrinant nuteistųjų teisę į tinkamą asmens higieną ir galimybę prausti duše ne rečiau nei du kartus per savaitę, kaip tai rekomenduojama Europos kalėjimų taisyklėse.

57. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjamą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.